

BOGDAN STANCIU

Ukrajnai románok

■ Közel félmillió román és moldvai él Ukrajnában, abban az országban, amelyre ősz óta figyel az egész világ. A kijevi drámai eseményeknek, amelyek miatt Viktor Janukovics elhagyta kényszerült az országot, előre nem látható következményei lettek a Krím-félszigeten. A többségében oroszbarát autonóm régió a nemzetközi közösség által el nem ismert referendum által nyilvánított ki függetlenségét, az orosz csapatok védelme közepette, és kérték az Oroszországgal való egyesülést. A nyugati kancelláriák tiltakozása ellenére Moszkva anektálta a Krím-félszigetet, és az elemzők szerint a második hidegháborúba taszította a világot.

Nehézkés határátkelés Vama Siretnél

■ A románok bürokratikus-közönyös arckifejezése jól passzol az ukránok komor-katonai arroganciájával. Annak, aki a mi határátkelő helyünkön be akar lépni a szomszédos országba, legalább egy órát kell sorban állnia a lókötők mellett, akik előrefurakodnak, vagy a *Diplomáciai testület* feliratú sávon át beszélnek. Ezt követi az ukrán ellenőrzés, tele sorompókkal, bonyolult eljárásokkal, pecsét pecsét hátán, a csomagtartó és a jól látható rendszám tábla lefényképezésével.

A határon átkelve az ukrajnai utaktól fejfájást kapsz. Az út széles, de nem egyenes, tele van gödrökkel, romános jellegű falvak között halad. Egyeseket kétnyelvű helységnevtábla jelöl, másokat nem, a román etnikum arányától és a polgármester rátermettségétől függően.

Cernăuți-ban nem létezik kétnyelvű helységnevtábla. A polgármesteri hivatal épületének első szintjéről az Európai Unió hatalmas zászlaja leng, felette – a torony legfelső részén – Ukrajna zászlaja. A Főtér másik oldalán egy nacionalista alakulat sátrakat állított fel a fetiszizált Tarasz Sevcsenko nemzeti költő szobrától jobbra és balra, ahol az ukrán zászlók mellett a nacionalista alakulat zászlóit is megtalálhatjuk.

A város tele van olyan autókkal, amelyeken az ukrán vagy az Európai Unió zászlaja leng. Létezik kombinált zászló is, amelynek egyik fele uniós, a másik ukrán. A Mihai Eminescu sugárúton egy ukrán zászló pont az utca elnevezését jelző tábla felett lengedezik. A kétszínű – sárga és kék – tengerben egy trikolor magányosan lengedez a

Román Nemzeti Palota bejáratánál, közvetlenül a polgármesteri hivatal mellett.

Zavaros idők

■ Vasile Băcu az ukrajnai román közösség egyik legfontosabb egyesületének, a Mihai Eminescu Társaságnak az elnöke. Huszonöt évvel ezelőtt egyetemi hallgatóként vett részt a társaság alakuló ülésén. Most pedig őt bízták meg azzal, hogy a zavaros időkben vezesse a civil szervezetet. Tavaly egy banit sem kapott a román államtól, amit a kulturális tevékenységek megszervezésére használhatott volna, jöllehet ezek a legfontosabbak a közösség szempontjából. „Elő kellett készítenem a Mărișorul Fesztivált. A zsemben csak 500 hrivnya volt 5000 helyett. Bejött hozzánk egy Boian helységbeli nyugdíjas, aki felajánlotta 800 hrivnyás nyugdíját (csak ne tudja meg a felesége). Utána még jöttek üzletemberek, cernăuți-i vagy más településről való románok, akik pénzt adtak, és minden jól végződött.”

A több mint tíz román egyesület közül csak kettő-három működhetne román állami támogatás nélkül. A külhoni románokkal való kapcsolattartásért felelős ügyosztály (DPRRP) a Román Kulturális Intézet által nyújt támogatást az ukrajnai román civil szervezeteknek. Natalia Intotero, aki 2012-ben állt az ügyosztály élén, egyes bukovinai értelmiségieknek azt mondta, hogy Chicagóban nagyobb szükség van a román nyelvű könyvekre, mint Cernăuți-ban. Andrei Marga, aki 2012-ben és 2013-ban vezette a Román Kulturális Intézetet, tavaly minden támogatást megtagadott a *Glusul Bucovinei*-től. Minek következtében a folyóirat négy számát tömbösítették, és tavaly márciusban adták ki Suceavában a putnai kolostor anyagi támogatásával.

„Másra mindig van pénz, számunkra viszont nincs” – mondja szomorúan Alexandrina Cernov, a Román Akadémia tiszteletbeli tagja, a *Glusul Bucovinei* főszerkesztője.

A románok példát vehetnének a magyaroktól

■ Alexandrina Cernov és Ilie Luceac író együtt vezet az Alexandru cel Bun Kiadót, ők viselik gondját a város egyetlen román nyelvű könyvtárának. „A románok példát vehetnek a magyaroktól – állítják mindketten. – Ugyanúgy szükségünk van román

nyelvű felsőoktatásra a cernăuți-i egyetemen, mint ahogy az ungvári magyaroknak is a magyar felsőoktatásra Kárpátalján, az erdélyieknek Kolozsváron.”

A román nyelvű felsőoktatás hiányát egy másik gond is súlyosbítja. „Ha egy ukrainai román hallgató Romániában végzi az egyetemet, a diplomáját itt nem ismerik el – folytatja Cernov asszony –, különbözeti vizsgát kell tennie Kijevben.” A költségek meghaladják az ezer eurót. Ezzel pedig az ukrainaiakat eltántorítják attól, hogy Romániában végezzék felsőfokú tanulmányait, miközben Ukrajnában nem tanulhatnak az anyanyelvükön. Az eredmény? A jól felkészült román pedagógusok hiánya.

Mit ígérnek a politikusok?

■ Az anyanyelvű felsőoktatás elképzelhetetlen politikai támogatás nélkül. A Cernăuți-i Regionális Tanács 104 tagja közül hozzávetőlegesen 20 százalék a román nemzetiségű. A tanács elnöke román származású, Mihai Găinicerunak hívják. A kifütyült Régiók Pártja listájáról került be a testületbe, amelyet a közelmúltban még az elűzött államfő, Viktor Janukovics vezetett. Găini-ceru volt a cernăuți-i forradalom egyetlen „áldozata”, mivel az épületbe behatolt tiltakozók bántalmazták. Ennek következtében a feje betört, és rövid ideig kórházi ápolásra szorult. A fizikai és a politikai sebei azonban csodával határos módon a legrövidebb időn belül begyógyultak: mára egy karcolás sem látszik rajta, és visszavonta az utcai nyomás alatt tett lemondását is. „Én bejelentettem, hogy lemondok a hatalomról, de ezt nyomás alatt cselekedtem...” Mi a véleménye arról, hogy a cernăuți-i egyetemen román nyelvű szakot kellene indítani? Găiniceru úgy válaszolt, mintha akkor hallott volna először erről: „Miről is van szó? Mindössze annyit tudok, hogy az egyetemen létezik egy erős román tanszék, egyebekben pedig tájékozódnom kell.”

Pragmatikus és jól tájékozott volt Ion Popescu, a kijevei parlament egyetlen román származású tagja, aki szerint Cernăuți-ban megvalósítható a multikulturális egyetem, de a lépéseket középtávon kell kialakítani: „Elsősorban oktatókra van szükség. És ez elég nagy gond. Mi, politikusok, felvetjük ezeket a kérdéseket, de az oktatók azok, akiknek meg kell tenniük a javaslatokat. Két-három éves programra van szükség, amíg kineveljük a szükséges egyetemi oktatókat Cernăuți-ban és Kárpátalján.”

Ukrajnában jelenleg nem lehet szó román politikai pártokról, mivel a törvény tiltja az etnikai alapú politikai szerveződést.

Ezért az ukrainai románok szkeptikusan viszonyulnak az RMDSZ-típusú politikai képviselőhöz, még akkor is, ha a politikai egység hiányát az értelmiségiek többsége ottani nemzettársaik harmadik legnagyobb problémájának tartja.

Általános vélemény szerint az ukrainai román politikusok nagymértékben elveszítették etnikai identitásukat. Elsősorban párttagok, és csak másodsorban románok. Képviselőik nem érték el azt, hogy a román nyelv regionális nyelv legyen, habár a törvény ezt megengedte. Ioan Muntean kiemelkedő regionális képviselő, aki a Julija Timosenko által vezetett párt, a Batkivcsina (Haza) cernăuți-i vezetője. Amint belépek az irodájába, az Európai Unió és Ukrajna zászlaja mellett íróasztalán ott látom pártjának zászlaját – véletlenül piros, sárga és kék –, íróasztala mögül pedig Julija Timosenko portréja fűrkézi a horizontot.

Ioan Muntean úgy véli, hogy az ukrainai románok minden gondja egyből megoldódna, ha Julija Timosenko kerülne hatalomra: „Amikor Julija Timosenko volt a kormányfő, komoly segítséget kaptak a román részek. Azt szeretné, ha Ukrajna tagja lenne az Európai Uniónak, a nemzeti kisebbségek pártján áll, és támogatta a románok által lakott területek infrastruktúrájának fejlesztését. Utakra, iskolákra, polgármesteri hivatalokra és kórházakra van szükségünk. Fontos, hogy a románok érezzék: az ország elnöke a nemzeti kisebbségekre is gondolt.”

A képviselő kifejti: a Régiók Pártja félelmen tartja a Regionális Tanács román tagjait. „Még csak gondolni sem lehetett arra, hogy egy román képviselői csoportot hozunk létre. Állandó nyomás alatt voltunk, főleg mi, az ellenzékiek...” Létfentosságú – mondja –, hogy a román tannyelvű iskolák megmaradjanak...” De az ő gyermekei ukrán iskolába járnak. Mert „könnyebben boldogulnak, ha megtanulják az állam nyelvét...” Azt is hozzáfűzi, hogy a testvéreinek a gyermekei és más rokonai románul folytatják tanulmányaikat... Megmutat egy selfie-t és egy videofelvételt, amely a Kijevben megtartott unióbarát megmozduláson készült. A képviselő a fő helyen van, fején katonasapka, a téren égő tüzek a háttérbe szorulnak. Távolról puskalövéseket halunk. Hősies.

Bonyolult történelem

■ Cernăuți 1918-ig az Osztrák–Magyar Monarchiahoz tartozó Bukovina Herecegség fővárosa volt, míg Erdélyt és a Bánságot Budapestről kormányozták. 1918-tól a terület Nagy-Románia része lett. A Ribbentrop–Molotov-paktum értelmében 1940-ben Bu-

kovina északi részét 1940-ben elfoglalta a Szovjetunió, 1941-ben a Szovjetunió elleni offenzíva következtében román uralom alá került, 1944-től újra a Szovjetunióhoz csatolták az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság részeként, 1991-től Ukrajna Köztársaságához tartozik.

Ahhoz, hogy a mostani Cernăuți-ot megérthessük, ismernünk kell közelmúltját, pontosabban az 1940–1944 közötti időszak zavaros történelmét. Román források kimutatják, hogy azokban az években a lakosság 95 százaléka elhagyta a várost. Az oroszok 1940-es, az Antonescu által vezetett román csapatok 1941-es bejövetelének, illetve a szovjet hadsereg 1944-es visszatérésének következtében számos menekülési hullám, deportálás, népegyesítés vagy lágerbe való elhurcolás zajlott le. A város jelenlegi etnikai szerkezetét tehát a népegyesítés határozta meg. Az 1930-as népszámláláskor – Bukarest és Kisinyov után – Nagy-Románia harmadik legnagyobb városa volt 112 000 lakossal. Akik közül 38% zsidó, 27% román, 15% német, 10% ukrán, 8% lengyel és 1,3% orosz. Jelenleg az Ukrajnában végzett legutolsó, azaz a 2001-es népszámlálás adatai szerint a 237 000 lakos 80 százaléka ukrán, 11% orosz, 4,5 román, és 1,6% moldovai. 2001-hez képest a város népessége megnőtt, főként az ukránok száma növekedett, míg a város lélekszáma elérte a 260 000 lakost, és Brassó-méretűvé vált. Ezt a bonyolult történelmet és ennek következményeit kontextusba helyezi, ironikusan elemzi és csodálatosan magyarázza Nicolae Costas románatanár, aki idegenvezetőként is dolgozik a Cernăuți-i Jurij Fedkovicz Nemzeti Egyetemen: „A cernăuți-i románok is 1945 után telepedtek meg.”

Az osztrákok szorgos építők voltak, és elmenetelük után olyan építészeti örökséget hagytak a városnak, amely csalhatatlan közép-európai hangulatot áraszt. Az osztrák idősorkból való legfontosabb épület az Érseki Palota, amely jelenleg az egyetem székhelye. Itt, a mostani Aula Magna termében mondták ki Bukovina és Románia egyesülését 1918-ban. Az épületkomplexumot, amely a bukovinai román közösség alapköve, a zsemlális cseh építész, Josef Hlavka tervezte, aki a mór építészettől ihletődött. 2011-ben az Érseki Palota az UNESCO Világörökségének részévé vált, Ukrajnában ez a harmadik ilyen objektum.

A cernăuți-i érsekség fennhatósága alatt volt az Osztrák Birodalomban élő összes ortodox, magyarázza Nicolae Costas. Ezek többsége Bukovinában lakott, de elszigetelt ortodox szigetek léteztek még a távoli Dalmáciában. Ezért a cernăuți-i metropolita

a Zadar (ma Horvátország) és a Kotor (ma Montenegró) térségbeli ortodoxokat is pásztorolta.

Mindennapok

■ Idegenvezetői tevékenysége mellett Nicolae Costas elsősorban a cernăuți-i 13-as számú, román tannyelvű iskola románatanára is. „A szívem szakad meg, amikor azt látom, hogy a románok ukrán iskolába adják a gyermekeiket” – mondja. Alexandrina Cernov tanárnő hozzáfűzi: „Statistikailag bizonyítható tény, hogy a román tannyelvű iskolák száma évről évre csökken; ezeket vegyes, azaz román–ukrán iskolákká alakítják, amelyek fokozatosan elukránosodnak...” A folyamat nem erőszakkal, hanem természetes módon történik. Miként Ioan Muntean regionális képviselő, több más szülő is ukrán iskolába adja a gyermekét, hogy megkönnyítsék beilleszkedésüket a társadalomba. Ha van öt szülő, aki kéri egy ukrán osztály létrehozását, az osztályt létrehozzák, és az iskola vegyessé válik. A *Zorile Bucovinei* újságírója, Maria Toacă-Andrieș szerint ez tekinthető az ukránosítás első lépésének. Az is igaz viszont, hogy a románok körében is létezik olyan vélemény, miszerint a román nyelvnek nincs jövője Ukrajnában.

Nem létezik olyan törvény, amelyik korlátozná a román tannyelvű iskolákat, közölte Veaceslav Sidor, a Herța városbeli Gheorghe Asachi Líceum igazgatója. Az általa vezetett iskolába 163 gyerek jár, mindent románul oktatnak, kivételt képeznek az idegen nyelvek – a francia, az angol és az ukrán. A legtöbb tankönyvet ukrán nyelvből fordították le románra, de léteznek csak a román osztályok számára írt tankönyvek is. „Bevezettük az egyenruhát, mivel ebben a körzetben mi vagyunk az egyetlen román iskola” – mondja mosolyogva Veaceslav.

Egy elsős kislány, az iskola új egyenruháját viselő Liliana Molodeanu vigyázban áll az első padban, szeme a tanítónőn, Tatiana Culiceanun csügg. A szépírásfüzetbe azt írta nagy, szépen összekötött betűkkel, ahogy csak egy elsős írhat: „Minden betű elvarázsolt csillag.”

Az ábécékönyv kinyomtatása során nehezen elképzelhető nehézségekbe ütközik az, aki román többségű országból jött. Egy ivívi (Ivovi, leMBERGI) grafikai céggel dolgoztak, amelynek munkatársai nemigen értették meg a román mesék jellegét. „Úgy készítették el a rajzokat, ahogy ők tudták, azokhoz a mesékhez, amelyeket az első tanítási napokon tanulnak, és nézzék, a *Kecske és a három kisgida* meséjében a kecske nyakán ukrán gyöngyöcskék vannak” – me-

séli nevetve a tanítónő. Végül minden jóra fordult...

Herța tartományban

■ Herța önmagában a történelem egyik rossz tréfája. A 304 négyzetkilométernyi tartomány először Moldovához, majd Romániához tartozott. Nem Bukovinához, sem Besszarábiához, és nem is szerepelt a Szovjetunió által 1940-ben, Besszarábia és Észak-Bukovina elfoglalása előtt Romániának benyújtott ultimátumban. Ennek ellenére az orosz csapatok ezt a részt is elfoglalták. A magyarázat abban áll, hogy az a piros vonal, amely a Szovjetunió új határát jelölte ki a Vörös Hadsereg térképén, nagyon vastag volt, és magába foglalta a Herța tartományt is, amelyik most Ukrajna legrománabb területe, ahol a románok aránya eléri a 92 százalékot. Az ukránok csak egy Mamorņița faluban élnek – amelyet a tartományhoz csatoltak, anélkül hogy a történelmi Herța tartomány része lett volna –, illetve a közigazgatási székhelyként működő településen.

Herța településen nem tűntek el a szovjetek nyomai. „Sovietul orașănesc” – írja arasznyi betűkkel a 2100 lelket számláló aprócska polgármesteri hivatal falán. A helyi önkormányzat bevezette a románt mint hivatalos nyelvet, de ez nem történt meg a helység szintjén. Herța polgármestere, Vasile Scripcaru, hasonlóan más polgármesterekhez, azt mondja: anyagi okok miatt ez nem megvalósítható. „Legalább még egy embert kellene alkalmaznom, akinek a román nyelvű iratokkal kellene foglalkoznia. Ez most anyagi okok miatt nem lehetséges. Herța település polgármesteri hivatalában öt alkalmazott van: én, a titkárnő, a főkönyvelő, a pénztáros és egy kataszteri szakember.” Akárhogy is legyen, a polgármesteri hivatalban folyékonyan beszélnek a románt, mivel a város 80 százaléka román.

Habár Herța település nemigen mondható városnak, a polgármesternek mégis vannak apró örömei: négyről nyolcra emelte az utcáseprők számát, a város központjában kialakított egy teret, ahol elhelyezték Eminescu mellszobát, most pedig a helyi sportcsarnok helyrehozatalához akarja megszerezni a szükséges pénzt. A város gyenge gazdasága egy textilgyárra alapoz, amely, ahogy azt a polgármestertől megtudtuk, épp most kötött szerződést egy külföldi beruházóval, és más szerződések megkötésén is fáradozik.

Vasile Scripcaru pontosan tudja, hogy mit vár el Romániától: a Botoșani megyei Racovăț helység határátkelőjének megnyitását, amely csak öt kilométerre van az ukrán

várostól. A határátkelőt korszerűsítés miatt 2010-ben bezárták, és azóta úgy maradt. „Gazdaságilag, szinte bárminél fontosabb. Sokan jöttek át Romániából vásárolni, mivel a herței piac olcsóbb. A határátkelő megnyitása nagyon fellendítené városunk kereskedelmét, ami nekünk nagy segítség volna” – mondja a polgármester.

Bukovinaiak, besszarábiaiak és más románok

■ Herța város másik „határa” a Prut, amely adminisztratív határként működik Herța és Noua Suliță Tartomány között. Nemcsak a történelem, hanem a régió politikai földrajza is bonyolult. Cernăuți Tartomány létrehozásakor a szovjetek három, különálló román történelmi területet olvasztottak egybe: Bukovina északi részét, a tulajdonképpeni Moldvát (Herța tartományt) és Besszarábiát (a volt Hotin megyét).

Ezzel magyarázható, hogy Cernăuți tartományban jelentős számú „moldovai” él. A 2001-es népszámláláskor a térségből 67 000 személy mondta magát moldovainak, ezek többsége, azaz több mint 50 000 fő a Noua Suliță nevű részen él. Velük együtt, a 114 000 megszámlált románság alkotja a régió népességének közel 20 százalékát.

A legrövidebb úton áthaladva a román Herța város egyesült a „moldovai” Noua Suliță várossal egy akár metaforikusnak is nevezhető, aszfalt és jelzés nélküli út által. A Pruton átívelő híd ezen a részen vasból készült, de csak könnyű járművek mehetnek rajta át. A híd egy kis része teljesen letört, és a lyukon át a folyó vize látható. A hatóságok terve az volt, hogy a jelenlegi híd mellé egy erős hidat építsenek. Felállították a tartóoszlopokat, majd a munka elakadt. A betonoszlopok most felkiáltójelként merednek ki a vízből a még működő, ám belyukadt híd mellett.

Noua Suliță háromszor nagyobb város Hertánál, és virágzóbbnak tűnik. A helyi közigazgatás egy négyszintes masszív épületben található, a bármelyik településen fellelhető Tarasz Sevcsenko-szobor mellett.

A Noua Suliță-i helyi közigazgatást helyettesítőként vezet személyt, azaz egyféle megyei tanács alelnökét Iurie Stadniciucnak hívják, és a régió moldovai mozgalmának vezéregyénisége. Egyes cernăuți-i románok azt gyanítják, hogy az ukránok eszközeként működik. Azért, hogy csökkenjen a román népesség aránya. „Moldovainak vallom magam, még ha ez önök szerint nem helyes” – mondja azonnal Iurie Stadniciuc. Ő az elnöke a Bukovinai Moldovai Kulturális Társaságnak. Kifejti, hogy az egyesület

fő célja olyan kulturális tevékenységek szervezése, amelyek célja az identitás megőrzése. Gyorsan és idegesen beszél. Hirtelen hangnemet vált, majd tisztán és világosan, többször ismételt litániaként azt mondja: „Azok a moldovaiak, akik itt élnek, Ukrajna állampolgárai. A mi hazánk az ukrán állam; a volt és a jelenlegi ukrán törvények magas szinten fejlettek.” Mégis miért vallja magát moldovainak és nem romának? „A történelmet véve alapul én nem mondom magam románnak...”

Megkérdeztem Ion Popescut, aki a kijevi parlament román képviselője, és a Régiók Pártja listáján jutott be a románok és a moldovaiak szavazata által, hogyan vélekedik erről a különbözőségről. „A különbség addig fog létezni, amíg létezik két állam, a román és a moldovai. Azok, akik az Osztrák-magyar Birodalomhoz tartoztak, románoknak vallják magukat, akik a szovjet hatalomhoz, azok moldovaiaknak. Ez mentalitásbeli probléma. Minden embernek egyedül kell kiválasztania, hogy mi akar lenni, főleg hogy a törvénykezés ezt lehetővé teszi. A legfontosabb dolog az, hogy elismerjük: egyazon nyelvről van szó, függetlenül attól, hogyan nevezzük, és ne azt keressük, ami szétválaszt bennünket, hanem ami összeköt” – válaszolt a képviselő.

Mámáligai okosság

■ A Noua Suliță térség falvai virágzóbbaknak tűnnek, mint a Herța térségbeliek. Marșinți helységben mutatós családi házak és új villák mentén vezet az út, amely először Tărășăuți helységbe vezet, ez az első ukrainai helység, ahol a románok hivatalos nyelvnek nyilvánították. A tărășăuți-i megválasztott helyi vezetők azt írták a tavaly szeptemberi határozatba, hogy a regionális nyelv a román, és zárójelbe odatették „moldovai”.

Tărășăuți helységen túl, a Noua Suliță Tartomány szélén található Mămăliga nevű község. Ezt az elnevezést mintha Păcală* húzta volna ki egy ászként a kabátujjából, amikor a geopolitikával pókerezett: a helység pont ott található, ahol Ukrajna, Románia és a Moldovai Köztársaság határai vannak.

A mámáligai vegyes iskolában a román/moldovai ügynek okos megoldása született. Az iskola igazgatója, Ghenadie Ionițoi csodálkozva húzza fel szemöldökét, amikor a moldovai nyelvről kérdezzük, és diplomatikusan azt válaszolja: „Mi anyanyelvnek mondjuk. Soha nem tettem különbséget a román és a moldovai között.” A helység semmivel sem marad el Herța várostól, sőt az iskola nagyobb, 22 osztállyal működik,

ahova 360 tanuló jár, fele ukrán, fele román. Az A osztályok román, a B osztályok pedig ukrán tannyelvűek. Az iskola kapuján mindkét nyelven írja: „Isten hozott!”

A Mămăliga helységi iskola mellett egy kis történelmi és helyi etnográfiai múzeum is működik, amelynek Veaceslav Nistean történelemtanár viseli gondját, a kollekciónak egy kis női és három állatot – egy szarvast, egy bárányt és egy vaddisznót – ábrázoló szobor, amelyek a Cucuteni kultúrából származnak. A múzeum tiszta és rendezett, de a kiállított tárgyakhoz a magyarázatot ukrán nyelven írták. „Ez az állam nyelve” – mondja kissé zavartan az igazgató.

A legenda szerint Ștefan cel Mare fejedelem, amikor erre járt, megállt a községben, és ételt kért. A helyiek olyan finom puliszkát készítettek, hogy a vajda mind a tíz ujját megnyalta utána, és elhatározta, hogy a falu neve Mămăliga (puliszka – szerk. megj.) legyen. „Természetesen ez csak egy legenda” – meséli nevetve a történelemtanár –, hiszen a kukorica Ștefan cel Mare után került Európába.” Voltaképpen a falu első írásos említése csak 1771-ből való, de ez kit érdekel, amikor egy ilyen szép legendáról van szó?

Mămăliga helységben ma puliszkát enni – kihívás. A falu egyetlen vendéglője a „Dolce Vita”, ahol csak korpacibere-levest és pizzát lehet enni. Larisa Sandu, aki a vendéglővel foglalkozik, rögtön a TVR Internațional csatornára vált, amikor látja, hogy román vendégei érkeztek, és ha megkérjük, még puliszkát is készítenek. Ez „mămăliga banuș” néven ismert, és voltaképpen egy aranyzsinórolóból áll, amelynek a tetejére olvasztott sajtot és tejfölt tettek, melléje pedig gombadarabokat és csirkehúst. Uborkát lehet enni savanyúságként.

Larisa Sandu vendéglője voltaképpen a lányáé, aki Olaszországból küldött az anyjának pénzt, hogy felépíthesse a vendéglőt. A vidám és életörömmel teli Sandu asszony elmeséli nekünk, hogyan kereskedett éveken át Romániában, de a vízum bevezetésével az üzlet visszaesett. „Most ki kell bogoznunk magunkat, ahogy tudjuk, de visszafele már nem vezet út” – összegez a vezető.

Ahogy Larisa Sandu lánya, Noua Suliță több lakosa is Nyugatra távozott, és onnan küldenek az otthon maradtoknak pénzt. Akik itt maradtak, jó gazdák, és megpróbálják megkönnyíteni a saját életüket, ahogy tudják, és ahogy lehetséges, magyarázza nekünk az iskolaigazgató.

Mămăliga községben az eső veri egy útszéli kereszt befogadására szolgáló épület bádogtetejét, az épület akkora, mint egy ká-

*Păcală a román népmesék mulattató tréfamestere (a szerk.)

polna, és a háborús hősök emlékparkjának bejárata előtt áll. A létesítmény ablakába művirágokat helyeztek egy műanyagból készült makramé (csomózással készült) kézimunka alá. Bent újabb művirágok, „perzsaszőnyeg” és több szentkép, mintha a menynekbe való utat mutatná. A falak sápadt kék színben tündökölnek. Az utcán egy gondos anyuka az iskolából kijövő kislánya elé jött biciklivel. A kislány felmászik a bicikli csomagtartójára, és az anya pedálozni kezd hazafelé, az eső ellenére.

Az aranyhalacska

■ Cernăuți-ban a belváros utcáinak többségét kockakövel burkolták. A legtöbb még az Osztrák–Magyar Monarchia idejéből maradt így. A főutcát, amely a Golovna nevet viseli, 1966-ban hozták helyre, de csakis kőburkolattal. Most több helyen a kövek kimozdulnak a helyükről, függetlenül attól, hogy osztrák–magyar vagy szovjet időből valók, így a kövezett út elég rossz. Az aszfaltozott utak úgy néznek ki, mintha háború után lennének, ezért a város gazdagabb emberei 4 × 4-es kocsikat vezetnek. Mivel a városban az átlagbér megközelíti a 200 dollárt, a többség az 1990-es évekbeli kocsikkal közlekednek, vagy a múzeumba való trolikon és autóbuszokon, amelyek legtöbbször az út közepén robbannak le. A városban hiányoznak a nagy nemzetközi brandek, kivételt képez a Raiffeisen, az OTP vagy az Adidas. Mégis egy gyorsétterem társította a PizzaHut elnevezést a KFC modellel, és megszerezte a ChickenHut brandet, amely egy sárgára festett McDonald’s logóval rendelkezik.

Erre a posztsovjeter alapra, amely közép-európai illatú, az Európai Unió a vezényszó. Fű-fa mindenki az Európai Unióban reménykedik.

Az, hogy mit várnak az itteniek az EU-tól, alapvetően különbözik. „Vajon ki kaparint meg minket? Vajon jön az Európai Unió?” – kérdi helyi akcentussal Lilia, egy egyszerű, 50 év körüli, Molnița helységbeli nő, aki autóstoppal utazik Hertába. Azt reméli, hogy az EU jobb életet hoz majd – bár

azt pontosan nem tudja, hogyan – a legnagyobb fiának, aki most 18 éves, és egész nap a „campiutăr” előtt ül. Vasile Scripcaru, Hertă polgármestere azt reméli, hogy a sportpályát majd uniós pénzekből hozza helyre. Ioan Muntean, aki Julija Timosenko pártjának regionális vezetője, azt hiszi, hogy Timosenko megnyeri a választásokat az európai „kártya” kijátszásával, és ha hatalomra kerül, befejezi a Pruton átvezető hidat, amelynek betonoszlopai felkiáltójelként meredeznek.

Mihai Găiniceru, a Regionális Tanács elnöke európai gazdasági segítségben és a vízumok felfüggesztésében reménykedik. A román értelmiségiek pedig egy nagy testvéri összeborulásra számítanak az unió határrendészet nélküli térségében, a moldovai Iurie Stădnicu pedig azt akarja, hogy Ukrajna erősebb állammá váljon, ugyancsak az Európai Unió segítségével. Látszólag, jelenleg, az Európai Unió adja meg minden kérdésre a választ Cernăuți tartományban. Paradox módon, a beszélgetések során soha nem említik Putyin nevét. Az Európai Unió és a Krim-félsziget viszont refrénszerűen visszatér.

És a Krim-félsziget?

■ Ukrajnában pont a Krim-félszigetnek Ukrajnától való elszakadása kapcsán megrendezett népszavazás és az annektálás közötti időszakban voltunk. Beszélgetőtársaink többsége gondterhelte vált, várakozó álláspontra helyezkedett. „Majd meglátjuk, mi fog történni. Reméljük, hogy a helyzet stabilizálódik.” Ezekhez a lelkiállapotot tükröző kijelentésekhez csak két személy fűzött megjegyzéseket. Alexandrina Cernov összehasonlította a Krim-félszigeten élő tatárok helyzetét a bukovinai románokéval. Az őshonos lakosságot mindkét esetben leigázták, kisebbséggé változtatták. Mire a moldovai Iurie Stădnicu azt kiáltozta: „Ha holnap meg kell védenünk országunkat, akkor meg fogjuk védeni...”

Nagy-Hintós Diana fordította